

Тихонова Олена Вікторівна, професор кафедри забезпечення фінансової безпеки та фінансового розслідування, доктор юридичних наук, доцент

КРИМІНАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ЯК ДІЄВИЙ ЗАСІБ ВИКРИТТЯ КОРУПЦІЙНИХ СХЕМ

Сучасні українські реалії означені активізацією злочинних проявів у суспільстві, зокрема у сфері економіки. Це становить суттєву небезпеку для динамічного розвитку країни як запоруки успішного становлення європейської держави, адже зміцнюються міжнародні кримінальні зв'язки, що призводить до виникнення нових транскордонних злочинних угруповань; розширюються сфери впливу та масштаби наркобізнесу; зростає рівень терористичної загрози; виникають і швидко розвиваються нові види злочинності, наприклад кібертероризм. Крім того, українське суспільство, чи то ментально, чи то під впливом зовнішніх факторів, схильне до детермінації вчинення корупційних діянь. Причому корупційні ризики стимулюють учинення економічних злочинів, що суттєво підриває стійкість економіки країни та її позитивний імідж на міжнародній арені. Зважаючи на це, а також з метою створення безпечного середовища для існування та розвитку вільного суспільства, продовження розвитку України як безпечної європейської держави, що ґрунтується на інтересах її громадян, керівництво МВС України визнало одним зі стратегічних пріоритетів підвищення ефективності протидії злочинності, зокрема з використанням можливостей кримінального аналізу.

Кримінальний аналіз – це встановлення та передбачення зв'язків між даними про злочинну діяльність та іншими даними, потенційно із ними пов'язаними, для використання їх правоохоронними та судовими органами в боротьбі зі злочинністю. Фактично кримінальний аналіз є засобом прийняття рішень щодо формування алгоритму розслідування або побудови стратегії правоохоронної діяльності. Кримінальний аналіз ґрунтується на методиці ANACAPA.

Ідеться про систему структурування інформації, яку було розроблено в 1960-ті роки, після вбивства президента Кенеді. Методику названо на честь острова на західному узбережжі Америки, який постійно окутаний туманом. Коли туман піднімається, видимість стає чіткою. Мовою індійців ANACAPA означає «я бачу крізь туман». Цей вислів яскраво демонструє основну задачу використання зазначеного методу в різних сферах діяльності, зокрема правоохоронній. Він дає змогу з'ясувати закономірності правопорушень і розробляти ефективні заходи боротьби зі злочинністю, спираючись на результати аналізу значних обсягів інформації.

Спочатку метод ANACAPA виглядав як паперова система аналізу інформації. Наприклад, для відображення інформації про людей, які зустрічались один з одним, використовували кола (особи) та лінії (зв'язки між особами), які їх об'єднували. Текст зазвичай записували поряд із колами чи посиланнями з метою ідентифікації осіб або визначення їх взаємовідносин. Проте, з огляду на прискорений розвиток комп'ютерної техніки, було розроблено відповідні програми, призначені для аналізу інформації, в основу алгоритмів яких покладено саме цей метод.

Метод ANACAPA застосовують для аналізу значного обсягу інформації та зазвичай у багатоепізодних провадженнях, які: охоплюють масштабну територію; дають змогу врахувати значну кількість подій або суб'єктів; характеризуються розбудованою структурою злочинних зв'язків, у яких не виправдовують себе традиційні методи пошуку та асоціювання фактів.

Основне завдання цього методу – зменшити невизначеність інформації та зробити відомості чіткими й легкими для сприйняття. Для цього аналітик або інша особа, яка працює з інформацією, її упорядковує та готує відповідний аналітичний продукт, який дає змогу прийняти адекватне рішення.

Попри те, що корупційні схеми є зазвичай складними та багатоступеневими, саме використання кримінального аналізу та методики ANACAPA дає змогу оперативно реагувати на можливі загрози й викривати вже існуючі схеми, а також правопорушників, не лише безпосередньо, а й опосередковано причетних до конкретних злочинів. Тому сьогодні впровадження кримінального аналізу в діяльність усіх підрозділів, які протидіють корупційним проявам, є нагальною необхідністю, зумовленою очікуваннями сучасного українського суспільства.